şi mai puternică că în Balcani înţelesul „scrisôare" este de origine românească.

Un calque din albaneză în aromână este următorul: In dialectul arom. cuvântul *voiu* „vreau" mai însemnează în Epir (la Românii din Sud) şi „sânt dator, datorese cevà cuivà", o însemnare care-i cu totul opusă înţelesului propriu ce are cuvântul în toate dialectele române. *Părazli ţi ţî vream, ţi-l' dedŭ. Căţi păradz ţî voiu?* „banii ce-ţi datoriam, ţi-i-am dat. Câţi bani îţi sânt dator?" (La Pap. *Basme* şi alte exemple). Forma *voiu* cu acest din urmă înţeles trebue considerată ca un cuvânt aparte şi, ca înţeles, trebue căutat în una d n limbile balcanice de unde a putut fi decalcat. Pentru dial. aromân va trebui să ne îndreptăm mai intâiu la limba greacă. Aci găsim verbul Θέλλω cu însemnarea de „a fi dator" pe lângă aceea obicinuită de „a voi" δὲν τοῦ Θέλλω πλέον πολλά „nu-i mai datoresc mult". Cum însă şi la Greci acest înţeles nu poate fi originar, întru cât Θέλλω din limba veche nu aveà decât înţelesul de „a voi, a trebui", el este decălcat, la rândul lui, dintr'o altă limbă balcanică, care nu poate fi alta decât limba albaneză. Aci avem *duań dua (gheg) du* cu primul înţeles „sânt dator, datoresc, trebue" şi apoi acela de „vreau, iubesc". *Sa pare tɛ du?* „câte parale îţi datoresc?" Este greu a se şti dacă acest calque, la Aromâni, s'a făcut din limba greacă sau direct din limba albaneză. Ceea ce ne face a crede că înţelesul arom. a fost decalcat din cel grecesc, este faptul că în înţelesul acesta nu cunoscut la nord, unde înfluenţa alb. este mult mai intensă. Insă ea nu este exclusă dacă ne gândim că şi înţelesul al treilea din dialectul ar. „a iubi", care ar puteà veni din albanezeşte, nu există la Greci.

T. Capidan

IV.

Câteva cazuri de etimologie populară la nume de plante.

1. **Cruzăţea** se întâlneşte adesea (Ureche, *Dicţionar francez-român*, s. v. *bruyère*; Ciotori, *Note despre Scoţia*, în "Viaţa

BDD-A14626 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:17:19 UTC)

Romînească“ pe 1915, p. 241) ca nume românesc al plantelor *Barbarea vulgaris* R. Br. (la Panţu, p. 78: *cruşăţea*), *Calluna vulgaris* Salisb. (*iarbă-neagră* la Panţu, p. 129), etc. — Adevăratul nume e: *crujăţea* = *cruşăţea* (cf. *cruşin*), de la *cruşesc*, „roşesc“ (pentru care, v. Philippide, în „Zeitschr. f. rom. Philol.“, XXXI, 308).

2. **Fiara-pămîntului** (Iord. Golescu, Dicţ. ms., f. 22) nu e decât *fierea-pămîntului*, lat. *fel terrae*, it. *fiele di terra*, mgr. φελτερά γῆς χολή = *Erythrea Centanesium* Pers. (cf. Langkavel, *Botanik d. spaeteren Griechen*, p. 47) — Numele popular latin de *fel terrae* (Plinius) infirmă aserţiunea lui Pascu („Arhiva“ din Iaşi, XXV, 193), că *fierea pămîntului* ar fi = *febra* pămîntului.

3. **Floarea-oştilor** (Rev. „Tinerimea Romînă“, III, [1898], p. 158) = *Anemone nemorosa* L., zisă şi *floarea Paştilor*, e o etimologie populară din *Osterblume*, numele german. — De la *Paştilor* (floarea), prin *Păştiţă* (cf. fr. *Pâquette*), s'a ajuns, în acelaşi timp, la: *oiţă*, *oiţe* (v. Panţu, p. 100): prin a *paşte*.

4. **Frunză-de-potcă**, fr. *patte-d'oie*, germ. *Mauer-Gänsefuss:* contaminaţie între *patka*, „gâscă“ (v.-bulg. патъка, anas, „raţă“, nsl. *patka*, bulg. *patkъ*, mr. *pata*, „gâscă“), şi *pot(e)că*, „drumuşor“; cf. *iarba-drumurilor*, cellalt nume al plantei (Panţu, p. 104).

5. **Lingura-popii** = *Asarum Europaeum* L. (Panţu, p. 222): „popa“ a răsărit, în denumirea plantei probabil, din *popivnic (pochivnic, popilnic)* = sl. 'băutor', ‚beţiu' (cf. fr. *cabaret*).

6. **Răstupească** *Melissa officinalis* (Ardeal), numită încă: *roiniţă*, *iarba-roilor*, *mătăcină* (*matcă!*), *iarba-stupului*, *floarea-stupilor* (Panţu, 239), e o contaminaţie între *rostopască* s *iarba rîndunelei* = *Chelidonium maius* L. (Panţu, 240) şi *stup*.

7. **Ţermer**, una din numeroasele denumiri pentru „cartofi“, e atestat la Panţu, p. 48. — Spitzer *(Die Namengebung bei neuen Kulturpflanzen im Französischen*, în „Wörter und Sachen“, IV, [1912], p. 163) îl notează, fără a-i da de rost, — Să nu fie o traducere „sui generis“ a germ. *Erdäpfel: ţer(i)mer(e)?* (Cf. şi ngr. γεώμηλα, iar, pentru *ţară* = pământ, cf. megl. *ţară-albă*, „pământ alb“: Papahagi, *Megleno-Românii*, II, 183).

BDD-A14626 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:17:19 UTC)

8. O simplă alterare fonetică are de resultat adesea desprinderea numelui plantei de adevărata-i tulpină şi alipirea lui la alta. Astfel, *corobaţică* din Panţu, p. 74, numeşte planta *Centaurea Gyanus* L, „vineţelele", pe când, în realitate, ea se potriveşte mult mai bine plantei *Lactarius volemus* Fr., fr. *vache, vachotte*, „vineţica-cu-lapte" (p. 329): *corobaţica* e, de fapt, *corovaţica*, deminutivul lui *corovă* = rus. *korova*, "vacă", de unde *corovatic*, numele a două varietăţi de *Verbascum*, zise şi *coada-vacii, coada-boului* (p. 154). — Pentru aceasta din urmă denumire notăm varianta *volovatic*, de la rus. *volove*, "boi" (jud. Iaşi).

9. **Tăciunul** = Symphytum officinale L. (Grigoriu-Rigo, *Medicina pop*, II, p. 221), deci: *iarba-lui Tatin* s. *iarba-Tatnului* (în răspunsurile la Chestionariul Hasdeu, şi: *iarba-lotatinului* s. *iarba lui Lotatin*, din: *lu-Tatin* = lui Tatin), se explică uşor prin varianta de ponunţare dialectală *tacinul* (ibid., p 221), interpretată de etimologia populară ca: „tăciune".

10. **Mândruşaim,** nume al *muşcăţelului* (în com. Cazacu din jud. Brăila), e un evident dublet prin etimologie populară (cu *mândru*) al lui *indruşaim* (v. Panţu, supt *muşcat*), *indrişaim*, — de origine turcească (Şăineanu, *Infl.* or., II[1], 226), ca alte câteva din n. de plante româneşti: pentru *sânge-de-nouă-fraţi* (Panţu, 252), cf. turc. *iki qardaš qanî*, le sang des deux frères, plante pharmaceutique, *sanguis draconis*" (Barbier de Meynard, II, 233).

V. Bogrea.

V.

Trei porecle romaneşti.

1. Un epitet satiric pentru Evrei, foarte răspândit în Nordul Moldovei, este: **Parhă, Parhal.**

Originea lui e, sigur, rut. (s. polon.) *Parh, Parhalii*, „juif", popr· „teigneux", *Jidioga parhalii*, „juif teigneux" (v. Κρυπτάδια, ed. Heilbronn 1883, vol. V, pp. 155, 158, 172).

De la Evreii „noştri", în schimb trebuie să fie împrumutată înjurătura clasică a Evreilor ucrainieni: *A ruach in daiu taten araiu*, „que le diable entre dans ton père!" (*ibid.*, p. 168).

BDD-A14626 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:17:19 UTC)